

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
полковник поліції

Олександр МОРГУНОВ

22. 11 2024 р.

ВИСНОВОК

щодо публічної презентації наукових результатів дисертації Більчука
Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове
забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового
виконання судових рішень і рішень інших органів», поданої на здобуття
ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю
081 Право, затвердженої Вченою радою Дніпровського державного
університету внутрішніх справ 28 жовтня 2021 року (протокол № 2)

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедр адміністративного права і
процесу, адміністративно-правових дисциплін та публічного управління,
теорії держави і права від 21 листопада 2024 року

Голова – доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О.
Секретар – доктор філософії (галузь знань «Право») Пісоцька К.О.

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Юнін О.С., доктор юридичних наук,
професор Собакарь А.О., доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В.,
доктор юридичних наук, професор Савіщенко В.М., доктор юридичних наук,
доцент Опацький Р.М., доктор юридичних наук, професор Пиріг І.В., доктор
юридичних наук, професор Шаблистий В.В., доктор юридичних наук, професор
Золотухіна Л.О., доктор юридичних наук, професор Кононець В.П., доктор
юридичних наук, професор Дараган В.В., доктор юридичних наук, доцент
Резворович К.Р., доктор юридичних наук, професор Боняк В.О., доктор
юридичних наук, старший науковий співробітник Березняк В.С., кандидат
юридичних наук Балабан С.М., кандидат юридичних наук Молчанов Р.Ю.,
кандидат юридичних наук, доцент Дрок І.С., кандидат юридичних наук
Дзюба І.В., кандидат юридичних наук, доцент Шевченко С.І.

З присутніх – 9 докторів юридичних наук та 6 кандидатів юридичних
наук (докторів філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Більчука Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Більчука Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У своїй доповіді він визначив мету, задачу, предмет, об'єкт і методи дослідження, розкрив структуру роботи та основні її положення, показав їхню новизну, теоретичне та практичне значення, а також обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Дисертант зазначив, що забезпечення обов'язкового виконання судових рішень є основоположним елементом функціонування будь-якої правової держави. У контексті сучасних реформ судової та адміністративної систем в Україні ця проблема набуває особливої актуальності. Конституція України гарантує право кожного громадянина на звернення до суду, однак само по собі судові рішення чи рішення іншого органу не досягає своєї мети без її належного виконання.

Важливість цього питання підкреслюється також Європейським судом з прав людини, який у своїх рішеннях неодноразово фіксував порушення Україною права на справедливий суд через невиконання судових рішень. За офіційними даними, до 95% рішень ЄСПЛ і 70% національних судів в Україні залишаються невиконаними. Це створює суттєві виклики для правової системи, послаблює довіру до державних інституцій та ставить під загрозу принцип верховенства права.

Після початку повномасштабної війни показник повернення заборгованостей ще більше знизився: лише 1,6% від боргів було повернуто кредиторам у 2022 році, значно не збільшився цей показник і в 2023 році. Неефективність існуючої системи, відсутність цілісної державної політики у цій сфері, недостатність правових механізмів та інституційного забезпечення вимагають проведення комплексного дослідження адміністративно-правових аспектів виконання судових рішень.

Відтак, основна мета дисертації полягає у формуванні цілісної концепції реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів з використанням адміністративно-правових механізмів.

Для досягнення цієї мети в дисертації були поставлені такі завдання:

– визначити характерні риси адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у цій сфері;

- дослідити еволюцію формування та розвитку державної політики щодо примусового виконання судових рішень;
- охарактеризувати джерела правового регулювання у зазначеній сфері;
- виокремити функції та класифікувати суб'єктів, які забезпечують реалізацію державної політики;
- проаналізувати роль судового контролю як механізму забезпечення справедливого виконання судових рішень;
- вивчити міжнародний досвід адміністративно-правового забезпечення примусового виконання та запропонувати шляхи його імплементації в Україні;
- розробити конкретні пропозиції щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної практики тощо.

Тема дисертації відповідає положенням Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, Стратегії реформування судоустрою та правосуддя, а також Стратегії розвитку органів правосуддя, затверджених відповідними указами Президента України.

Крім того, дисертація базується на наукових розробках, проведених у рамках тематики Дніпровського державного університету внутрішніх справ, зокрема досліджень проблем адміністративного права, державотворення та правотворення в Україні.

Дисертація є одним із перших комплексних досліджень у галузі адміністративного права, присвячених підвищенню ефективності примусового виконання судових рішень в Україні.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: узагальнення результатів діяльності органів Державної виконавчої служби України, статистичні матеріали Державної служби статистики України за 2018-2023 рр., матеріали опублікованої судової практики, у тому числі й практики ЄСПЛ.

Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

До основних положень, що характеризують вирішення поставленої в роботі мети слід віднести:

- визначення державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів визначено як специфічної складової внутрішньої політики держави, яка включає систему цілей, завдань та принципів, спрямованих на зменшення кількості невиконаних судових рішень;
- обґрунтування недоцільності кодифікації законодавства у цій сфері через «волатильність» нормативної бази, складність охоплення всіх аспектів одним законом та необхідність гнучкого реагування на зміни чинного адміністративного законодавства;
- теоретичне розуміння адміністративно-правового забезпечення державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, включаючи нормативну, функціональну, інституційну та адміністративно-примусову його складові;
- класифікацію суб'єктів реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, які поділено

на суб'єктів формування такої політики, її реалізації та комбінованого впливу на відповідні суспільні відносини;

- визначення принципів реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, зокрема принципи пропорційності, справедливості, процедурної прозорості та захисту прав боржників;

- з'ясування ролі судового контролю як механізму забезпечення справедливості та ефективності виконавчого провадження, та інструменту реалізації державної політики забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, ефективного здійснення якого є одним із засобів юридичного захисту сторін виконавчого провадження, адже такий контроль передбачає, зокрема, можливість здійснення певних процесуальних дій у виконавчому провадженні лише з дозволу суду, розгляд судом скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби й позовів, що виникають з відносин щодо примусового виконання судових рішень;

- обґрунтування доцільності використання в роботі територіальних органів Державної виконавчої служби інформаційно-аналітичних комплексів відеофіксації з розпізнаванням номерних знаків автотранспортних засобів, що оголошені в розшук відповідно до Закону України «Про виконавче провадження». У зв'язку із цим розроблено Положення про використання комплексу відеофіксації «СТРІЛА» з розпізнаванням номерних знаків автотранспортних засобів, які оголошені в розшук, та методичні рекомендації щодо його застосування;

- обґрунтування шляхів інтеграції позитивного міжнародного досвіду, зокрема моделей виконавчого провадження з ЄС та США, у правозастосовну практику України.

Основні результати дисертації використовуються у правотворчості, практичній діяльності та освітньому процесі. Вони доповідалися на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено в десяти наукових публікаціях, п'ять з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Такими є основні положення дисертації, котрі репрезентують теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягає у виробленні на підставі аналізу чинного законодавства та практики його реалізації цілісної концепції реалізації державної політики примусового виконання судових рішень та рішень інших органів із застосуванням комплексного адміністративно-правового інструментарію як результату міжгалузевих процесів в період реформування адміністративного права, формування нових тенденцій щодо його удосконалення.

Після доповіді Більчука О.А. відбулася дискусія, під час якої здобувач відповів на запитання присутніх щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, висновків, які отримано за підсумками виконаної наукової роботи, а саме:

Запитання Логвиненка Б.О.: Яким чином, на Вашу думку, судовий контроль впливає на ефективність реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень?

Відповідь: Дякую за запитання. Судовий контроль у роботі визначено як один із ключових інструментів реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень. Він забезпечує юридичний захист сторін виконавчого провадження та гарантує справедливість процесу примусового виконання відповідних рішень. Особливості судового контролю полягають у тому, що суд розглядає скарги на рішення, дії чи бездіяльність державних виконавців і приватних виконавців, виконання певних заходів можливе лише за судовим дозволом, що мінімізує ризик порушення прав боржника чи стягувача; судовий контроль підвищує правову відповідальність виконавців і сприяє дотриманню норм закону.

Цей інструмент відіграє важливу роль у забезпеченні підконтрольності діяльності органів примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, що в кінцевому підсумку сприяє досягненню справедливості та підвищує довіру до судової системи.

Запитання Пісоцької К.О.: Які суб'єкти формують та реалізують державну політику у сфері примусового виконання судових рішень, і як їх класифіковано?

Відповідь: Дякую за запитання. У дисертації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення державної політики у сфері примусового виконання рішень класифіковано на три категорії, зокрема суб'єкти що:

1) формують таку політику (Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України);

2) реалізують повноваження щодо організації примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (органи державної виконавчої служби, утворені Міністерством юстиції України в установленому законодавством порядку, приватні виконавці, органи судової влади, інші органи, уповноважені на виконання функцій з примусового виконання таких рішень, у разі їх залучення до виконавчого провадження (органи і підрозділи Національної поліції України, Бюро економічної безпеки, Державної податкової служби України, банки та інші фінансові установи, органи, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, тощо);

3) одночасно формують та реалізують державну правову політику в названій сфері (Міністерство юстиції України);

Ця класифікація дозволяє краще зрозуміти роль і функції кожного органу у системі виконання рішень, а також їх взаємодію в межах забезпечення державної політики.

Запитання Опацького Р.М.: В чому, на Вашу думку, полягає значення державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів?

Відповідь: Дякую за запитання. Державну політику у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів визначено як невід'ємну складову внутрішньо-організаційної загальнодержавної політики, специфічну,

пріоритетну діяльність держави та її інституцій, що включає систему цілей, пріоритетів, завдань, принципів, напрямів, механізмів її формування та реалізації з метою зменшення кількості невиконаних рішень судів, зменшення кількості звернень до Європейського суду з прав людини у зв'язку з невиконанням або тривалим виконанням рішень національних судів та насамкінець підвищення рівня довіри суспільства до державних інституцій.

Вона включає систему цілей, завдань, принципів, механізмів та пріоритетів, спрямованих на: зменшення кількості невиконаних судових рішень; скорочення звернень до Європейського суду з прав людини через невиконання рішень; підвищення довіри суспільства до державних інституцій.

Це підкреслює специфічність і пріоритетність цього напрямку політики для забезпечення принципу верховенства права та реалізації справедливого судочинства.

Запитання Савіщенко В.М.: Сформулюйте, будь ласка, основну мету вашого дисертаційного дослідження.

Відповідь: Дякую за питання. Мета дослідження полягає у виробленні цілісної концепції реалізації державної політики примусового виконання судових рішень та рішень інших органів із застосуванням комплексного адміністративно-правового інструментарію, що є результатом міжгалузевих процесів у період реформування адміністративного права.

Запитання Золотухіної Л.О.: Назвіть основні проблеми, що впливають на ефективність виконання судових рішень в Україні.

Відповідь: Дякую за запитання. Проблеми включають низьку мотивацію державних виконавців, тривалу процедуру отримання інформації про боржника, недосконалість порядку доступу до професії приватного виконавця та системні недоліки у взаємодії між державними органами. Крім цього можна назвати також часті зміни законодавства, що значно ускладнює процес правозастосування, оскільки виконавці та суди не встигають адаптуватися до нових норм; недостатнє врахування міжнародних стандартів; відсутність чіткої взаємодії між судами, державними виконавцями, приватними виконавцями та іншими органами (Національною поліцією, банками, органами місцевого самоврядування); недостатня цифровізація процесу виконавчого провадження та відсутність інтеграції з іншими системами, що уповільнює обмін інформацією; проблеми виконання рішень в умовах воєнного стану тощо.

Після відповідей на запитання було надано слово для оприлюднення висновку по дисертації науковому керівнику Більчука О.А. – **Собакарю Андрію Олексійовичу** – доктору юридичних наук, професору, завідувачу кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, який підкреслив, що здобувач обрав досить складну, дискусійну і, водночас, актуальну і важливу тему для свого наукового дослідження.

Було зазначено, що дисертаційна робота Більчука О.А. є результатом кропіткої науково-дослідної теоретичної діяльності. Виконання судових рішень і рішень інших органів у будь-якій державі є життєво важливим для

ефективного функціонування її правової системи, що дозволяє підтримувати законність і правопорядок в суспільстві. Виконання судових рішень наразі є фундаментом для гарантування законності та демонстрації верховенства права в державі, і є одним із основних факторів цивілізаційного поступу людства до утвердження ідеалів справедливості та демократії. Це також показує реальне становище людини у відносинах з державною владою. Виконання судових рішень та рішень інших органів відбувається або добровільно, або примусово. Добровільність виконання судових рішень безпосередньо залежить від порядності та законослухняності боржника; однак це не завжди гарантує, що судові рішення будуть виконані належним чином і вчасно. Примусове виконання судових рішень органічно поєднується з добровільним і засноване на різноманітних методах впливу на поведінку суб'єкта з метою настання правових наслідків, передбачених рішенням суду. У науковому плані концепт примусу в процесі виконання судових рішень має складний багатоаспектний характер, оскільки він є інструментом виконання судових рішень, умовою реальності та ефективності судочинства, а також фактором, який стимулює суб'єкта права до виконання судового рішення та наслідками його ухилення від добровільного виконання, функціонально покликаний забезпечити стабільність і ефективність системи судочинства. Таким чином, наукове дослідження примусового виконання судових рішень і рішень інших органів потребує насамперед ретельного вивчення його теоретико-правових аспектів, що дозволить з'ясувати закономірності його появи, становлення, розвитку та функціонування крізь широкий спектр проявів. Результати виконаного наукового дослідження особливостей адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів становлять методологічну основу для створення єдиної концепції функціонування системи примусового виконання таких рішень, що вказує на актуальність та своєчасність підготовленої Більчуком О.А. дисертації.

Мета і задачі дисертаційного дослідження сформульовані досить коректно, а цілісність дослідження забезпечується належним структуруванням матеріалу дисертації, яке є досить логічним і таким, що відповідає меті та задачам дисертаційного дослідження.

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Більчука О.А. забезпечується використанням всього спектру наукових підходів та методів пізнання складних юридичних явищ, зокрема таких, як діалектичний підхід, формально-юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний та інші методи пізнання.

Нормативною основою роботи є Конституція України, законодавчі акти України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, постанови Верховної Ради, акти Президента і Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: узагальнення результатів діяльності органів Державної виконавчої служби України,

статистичні матеріали Державної служби статистики України за 2018-2023 рр., матеріали опублікованої судової практики, у тому числі й практики ЄСПЛ.

У результаті проведеного дослідження наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання, що полягає у виробленні на підставі аналізу чинного законодавства та практики його реалізації цілісної концепції реалізації державної політики примусового виконання судових рішень та рішень інших органів із застосуванням комплексного адміністративно-правового інструментарію як результату міжгалузевих процесів в період реформування адміністративного права, формування нових тенденцій щодо його удосконалення.

Результатам дисертаційного дослідження Більчука О.А. притаманний належний рівень наукової новизни, при цьому дисертантом певні положення сформульовані вперше, а низка вже відомих отримала свій подальший розвиток та удосконалення.

Оцінюючи формальні якості дисертації, можна стверджувати, що вона виконана в основному з дотриманням наукового стилю, авторські позиції викладені досить чітко і переважно належним чином аргументовані. Результати дисертаційного дослідження належним чином висвітлені у достатній кількості наукових статей, а також пройшли апробацію на різноманітних наукових конференціях та інших заходах.

Логічно поєднаним та цілісним є зміст роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших в науці адміністративного права комплексних досліджень підвищення ефективності формування та розвитку державної політики у сфері адміністративно-правового забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування і використання. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для напрацювання дієвих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на розв'язання проблем ефективного адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 5 наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, а також у 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

До того ж слід відмітити наполегливу працю здобувача в процесі підготовки дисертації, попри те, що вона здійснювалась паралельно з трудовою діяльністю; його досить високий рівень правової підготовки; володіння правовою термінологією; прагнення спрямувати основне зусилля в роботі на удосконалення адміністративного законодавства щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Таким чином, підкреслив Собакарь А.О., дисертаційне дослідження Більчука Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів», являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Кваліфікаційна наукова праця містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, що у сукупності сприяють розв'язанню конкретних наукових задач, має істотне значення для науки, відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В. відзначив високий рівень наукового дослідження Більчука О.А. Тема наукової роботи Більчука Олександра Андрійовича є безумовно актуальною та своєчасною, оскільки вирішення більшості проблем виконання рішень суду та рішень інших органів публічної влади є запорукою дотримання принципу законності, справедливості та невідворотності відповідальності, а стан виконання таких рішень є барометром щодо оцінки успішності здійснення демократичних реформ в Україні та становлення її як правової держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Дисертація є одним з перших в науці адміністративного права комплексних досліджень підвищення ефективності формування та розвитку державної політики у сфері адміністративно-правового забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. У результаті виконаного дослідження напрацьовано конкретні та дієві пропозиції щодо теоретичних конструкцій і рекомендацій практичного застосування законодавства про виконавче провадження та реалізації державної політики у цій сфері.

На виконання задач дослідження в межах дисертації було окреслено характерні риси адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів; здійснено ретроспективний аналіз еволюції формування та розвитку державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів; виокремлено поняття державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та ключові передумови необхідності вжиття заходів її реалізації в сучасних умовах державотворення; охарактеризовано джерела правового регулювання державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів та їх адміністративно-правовий зміст; виокремлено характерні риси, які відрізняють суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших

органів від інших суб'єктів публічної адміністрації; з'ясовано місце та роль судового контролю та інших процесуальних засобів забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів; визначено гарантії здійснення діяльності державних та приватних виконавців з примусового виконання судових рішень і рішень інших органів; вивчено світовий досвід адміністративно-правового забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та запропонувати шляхи його імплементації в Україні; вироблено конкретні заходи, спрямовані на удосконалення чинного законодавства та практики його реалізації у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Загальне позитивне враження від представленого дослідження підкріплюється отриманими результатами, які характеризують його наукову новизну.

Державну політику у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів визначено як невід'ємну складову внутрішньо-організаційної загальнодержавної політики, специфічну, пріоритетну діяльність держави та її інституцій, що включає систему цілей, пріоритетів, завдань, принципів, напрямів, механізмів її формування та реалізації з метою зменшення кількості невиконаних рішень судів, зменшення кількості звернень до Європейського суду з прав людини у зв'язку з невиконанням або тривалим виконанням рішень національних судів та насамкінець підвищення рівня довіри суспільства до державних інституцій.

Обґрунтовано доцільність використання в роботі територіальних органів Державної виконавчої служби інформаційно-аналітичних комплексів відеофіксації з розпізнаванням номерних знаків автотранспортних засобів, що оголошені в розшук відповідно до Закону України «Про виконавче провадження». У зв'язку із цим розроблено Положення про використання комплексу відеофіксації «СТРІЛА» з розпізнаванням номерних знаків автотранспортних засобів, які оголошені в розшук, та методичні рекомендації щодо його застосування.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 5 наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, а також у 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно з використанням останніх досягнень теорії адміністративного права та процесу. Усі сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень дисертанта. Для аргументації власних положень і висновків дослідник використовував напрацювання інших учених, належні посилання на які містяться у роботі.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження

адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Більчука О.А. необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. В роботі автором зазначено, що за даними Міністерства юстиції України, в Україні не виконується 95% рішень Європейського суду з прав людини та близько 70% рішень національних судів і основною причиною невиконання даних рішень є неефективність державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, в тому числі слабка взаємодія органів публічної влади дотичних до виконання таких рішень, вади законодавства та неефективні механізми примусового виконання таких рішень. В той же час в роботі не систематизовані конкретні найбільш ефективні механізми підвищення стану примусового виконання таких рішень. У зв'язку з цим варто було почути думку автора щодо виокремлення найбільш ефективних форм, засобів та способів покращення системи виконання судових рішень.

2. Вважаю дещо зайвим є зосередження наукового пошуку здобувача, спрямованого на ретельний аналіз періодів (етапів) еволюції формування та розвитку державної політики примусового виконання судових рішень і рішень інших органів в межах підрозділу 1.1 роботи, адже такі або схожі періоди становлення системи виконання рішень судів неодноразово були предметом дослідження інших авторів та, на мою думку, не мають суттєвого цілепокладального ефекту.

3. Автором в межах дослідження адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів передусім в якості емпіричної бази дослідження використовуються матеріали статистичних даних діяльності Державної виконавчої служби, в той же час також доцільно було б в роботі при формуванні рекомендацій та висновків опиратись та результати практики діяльності Державної виконавчої служби України, зокрема на приклади успішного застосування методів, прийомів та способів виконавчого провадження при примусовому виконанню рішень судів.

4. Не достатньо обґрунтованим є положення пункту 6 висновків по роботі, а саме щодо «визначення характерних особливостей судового контролю як інструменту адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів», не розкрито сутність таких особливостей.

Висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і викликані скоріше наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового аналізу.

На підставі викладеного, слід резюмувати, що дисертація «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів», є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих

теоретичних результатів, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що полягає у розкритті сутності адміністративно-правового регулювання державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та виокремленні напрямів удосконалення чинного законодавства в сфері її реалізації. Вона відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 та вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Більчук Олександр Андрійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Кононець В.П. відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Більчука О.А., виконаного на актуальну тему. Кононець В.П. зазначила те, що з моменту ратифікації Україною Європейської Конвенції з прав людини, у вітчизняному законодавстві спостерігається поступове запровадження проголошених у ній принципів, серед яких особливе місце займає обов'язковість виконання судового рішення. Важливого значення забезпечення його захисту набуває з урахуванням тієї ролі, яку наразі відіграє практика Європейського Суду з прав людини для розгляду справ судами України, адже значна кількість звернень громадян України до Європейського суду свідчить про наявні порушення цього права з боку вітчизняних суддів. Враховуючи специфіку адміністративного судочинства, дослідження питань особливостей реалізації права на виконання судового рішення та притягнення до відповідальності посадових осіб органів влади є доволі актуальним напрямком наукових досліджень, значний внесок в який зроблено й у дисертаційній роботі О.А. Більчука. Автором вдало та доцільно висвітлено досліджувану проблематику за рахунок наведення статистичних даних, які окреслюють діяльність Європейського суду з прав людини щодо розгляду скарг проти України стосовно виконання рішень судів, яка свідчить про те, що Україна за цими показниками займає 4 місце серед держав-членів Ради Європи.

Елементи адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби в Україні, загальнотеоретичні положення становлення та розвитку цієї служби були досліджені, ряд інших проблемних питань щодо виконання судових рішень неодноразово ставали предметом наукових досліджень. Варто зазначити, що, незважаючи на неспростовну наукову глибину робіт попередніх дослідників даного питання, жодна з них не приділяє деталізованої уваги розробці концепції примусового виконання судових рішень в Україні, з'ясуванні змісту механізму її адміністративно-правового забезпечення, вироблення на цій основі науково-обґрунтованих пропозицій для удосконалення адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та правозастосовної практики у цій сфері.

Загальнотеоретична конструкція поданого матеріалу сформульована з урахуванням сучасних вимог, нових ідей і тенденцій. О.А. Більчук досягає вирішення поставлених в дисертації завдань за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Можна із впевненістю стверджувати, що дисертантом вірно окреслено об'єкт і предмет дослідження, що дало змогу досягти значних теоретичних і практичних результатів, які мають важливе значення для подолання проблем, пов'язаних з виконанням рішень суду та інших органів, щодо дій чи бездіяльності органів державної влади, інших уповноважених суб'єктів даної сфери.

В цілому рукопис дисертації О.А. Більчука є завершеною науковою працею, що характеризується єдністю змісту і логіки викладення, а також свідчить про значний особистий внесок в розвиток юридичної науки.

Структура дисертації є логічно довершеною, мова та стиль викладення матеріалу є науковими. Автор в повній мірі розкрив зміст основних положень дисертації, що визначені межами предмету дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією із перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративного права визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів в Україні.

Загальне позитивне враження від дисертації Більчука О.А. акцентується її змістом, об'єктом, предметом, методами дослідження, а також положеннями і висновками, які характеризують її наукову новизну.

В межах дисертаційного дослідження Більчука О.А. здійснено актуальне наукове узагальнення теоретичних підходів та практичних проблем, пов'язаних із визначенням авторської концепції адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Здійснюючи оцінку наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача, слід відмітити, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним, відповідає заявленій меті та поставленим завданням у роботі.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів, при ознайомленні з дисертацією здобувача, а також з публікаціями за темою дослідження, не викликає сумніву. Кожний розділ дисертації завершується достатньо узагальненими висновками, що розкривають основні наукові досягнення, що на думку автора заслуговують на увагу.

Заслуговують на підтримку наукові положення щодо розуміння адміністративно-правового забезпечення державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, що реалізується в межах: нормативної, інституційно-організаційної, функціональної, інструментальної, гарантувальної та адміністративно-примусової складових.

Слушним є розуміння переліку функцій органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, до яких віднесено функції: 1) відновного правосуддя; 2) соціального спрямування виконавчого провадження; 3) охорони порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави; 4) карального характеру; 5) економічності, що полягає у відновленні економічної стабільності фізичних та юридичних осіб, а також держави.

Достатній рівень наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечений застосуванням комплексу наукових методів, що відповідають об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; здійсненням публікації наукових статей у 5 фахових виданнях та апробації основних ідей дослідження на 5 науково-практичних заходах.

Водночас при викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі лексичні, граматичні, орфографічні помилки, логічні неточності викладення матеріалу в деяких підрозділах та висновках до розділів, які не мають принципового характеру, можуть бути легко усунуті та не впливають на зміст дисертації.

У цілому, при визнанні належного науково-теоретичного рівня роботи Більчука О.А. та її практичної значущості, слід зауважити, що це не виключає наявності критичних зауважень щодо окремих висновків та пропозицій автора, а саме:

1. Автор лише побіжно торкається впливу правового режиму воєнного стану на систему примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. В роботі доцільно було б розширити цей аспект, оскільки воєнний стан створює специфічні виклики для реалізації виконавчих проваджень, наприклад, доступу до майна боржників, комунікації з державними реєстрами тощо.

2. У підрозділі 2.2. «Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів» дисертантом не розкрито питання взаємодії Державної виконавчої служби з органами судової влади, прокуратури, правоохоронними органами та приватними виконавцями, не визначено форми і методи такої взаємодії, коло питань з яких така взаємодія можлива та відповідні процедури. Бажано було б сформулювавши принципи взаємодії зазначених суб'єктів, а також визначити й інші елементи цього механізму.

3. Автором в межах дослідження особливостей реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів використовується емпірична база дослідження, а саме матеріали судової практики, у тому числі ЄСПЛ, та результати діяльності органів адміністративної юрисдикції, в той же час при аналізі питання ефективності вирішення адміністративними судами публічно-правових спорів їх використання мінімізоване.

Незважаючи на наведені зауваження, ознайомлення з дисертацією Більчука О.А. дає підстави для її позитивної оцінки, а зауваження не знижують

наукової цінності дослідження, мотивують та спрямовують подальшу наукову розробку обраного здобувачкою напрямку наукового пошуку та мають потенціал для використання в освітньому процесі, нормотворчій діяльності та практичній роботі.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що дисертація Більчука О.А. за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів» являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Дисертація Більчука О.А. є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну та практичну спрямованість, містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, відповідає вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, доцент Резворович К.Р. відзначила актуальність теми дисертаційного дослідження, правильно обрані методи дослідження, з урахуванням поставленої мети, а також об'єкта та предмета дослідження. Резворович К.Р. наголосила, що робота має наукову новизну, адже автором вироблено цілісну концепцію реалізації державної політики примусового виконання судових рішень та рішень інших органів із застосуванням комплексного адміністративно-правового інструментарію як результату міжгалузевих процесів в період реформування адміністративного права, формування нових тенденцій щодо його удосконалення. Загалом дисертація Більчука О.А. за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів» є завершеною науковою працею, відповідає всім вимогам, які висуваються до даного виду робіт та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для захисту.

Доктор юридичних наук, професор Шаблистий В.В. відзначив, що дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, отримані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Структурно вдалою видається побудова змісту дисертації. Переконаливими варто назвати загальні висновки, якими показана ступінь вирішеності проблеми, що визначена у вступі до роботи.

Дисертаційне дослідження Більчука О.А. виконане відповідно до вимог МОН України. Автор дослідження має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та опублікованих тез виступів на конференціях.

Дисертаційна робота виконана самостійно, має комплексний і завершений характер.

Здобувач акцентував увагу на окремих положеннях роботи, що заслуговують на увагу, є цікавими та ґрунтовними. Актуальність, завдання, наукова новизна та висновки, в цілому відповідають вимогам, встановленим МОН України. Але, разом з тим вказав на окремі положення, які носять спірний характер та потребують уточнення, зокрема, потребує більшого використання в роботі емпіричного матеріалу – результатів узагальнення судової практики розгляду справ примусового виконання судових рішень та рішень інших органів.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають, безумовно, як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Більчука О.А. за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів» підготовлена на достатньому науковому та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О. наголосив на тому, що інститут примусового виконання судових рішень є малодослідженим елементом у структурі адміністративного права, в основному він піддавався науковому аналізу через призму кожного окремого виду провадження без ґрунтового формування цілісної концепції цього інституту в цілому, що відповідно зумовлює беззаперечну актуальність теми дослідження.

Робота відповідає вимогам МОН України, які встановлені для робіт такого виду. Дисертант виконав завдання поставлені на початку дослідження, яке присвячене вирішенню актуальної теми для суспільства та держави в цілому. Отже, дисертація Більчука О.А. за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів» є завершеною, самостійною науковою працею та може бути рекомендована до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Опацький Р.М. вказав на актуальність теми, на високий рівень роботи і зазначив, що зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань, самостійністю і цілісністю проведеного дослідження, що дозволило досягти поставленої мети, виконати дослідницькі задачі і повністю розкрити тему дослідження. Дисертаційне дослідження Більчука Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів» підготовлено на достатньому науковому та методологічному рівні і може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Шевченко С.І. зазначив, що аналіз дисертації Більчука Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового

виконання судових рішень і рішень інших органів» дозволяє зробити висновок про ґрунтовну теоретичну підготовку автора, а також про розуміння ним правової природи інституту примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, а також особливостей його адміністративно-правового забезпечення. Дисертація являє собою цілісну і завершену роботу, вирізняється концептуальністю дослідження, практичною значущістю одержаних результатів. Актуальність наукового дослідження не викликає сумнівів і заперечень.

Проте, як і будь-яке інше дослідження робота Більчука О.М. не позбавлена певних недоліків, зокрема, по-перше, доволі логічним результатом роботи здобувача стала б розробка комплексної державної стратегії примусового виконання судових рішень; по-друге, емпірична база дослідження потребує систематизації.

Загалом дисертаційне дослідження Більчука Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду і вирішує ряд важливих для адміністративно-правової науки завдань. Робота може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Більчука Олександра Андрійовича за темою «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Гарантоване Конституцією України право кожного на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб забезпечується державою через обов'язковість виконання таких рішень у визначеному законом порядку, як однієї з основних засад сучасного судочинства. І це не випадково, адже виконання судових рішень та рішень інших органів і посадових осіб розглядається як невід'ємна частина судового розгляду в розумінні статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що передбачає право на справедливий суд. Навпаки невиконання судового рішення призводить до ситуації, несумісної з принципом верховенства права, негативно впливає на авторитет органів законодавчої, виконавчої та судової влади, оскільки в цьому разі не досягається кінцева мета правосуддя – захист інтересів громадян і реальне поновлення їхніх порушених прав. Від якості примусового виконання судових рішень і рішень інших органів прямо залежить рівень дієвості механізму правового регулювання, виховання громадян у дусі поваги до закону, юридична цінність рішень, які приймаються від імені держави.

На сьогодні, на жаль, чинна система виконання рішень є малоефективною, про що наголошується насамперед у Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів. Європейський суд з прав людини в рішеннях проти України найчастіше констатує порушення права на справедливий суд саме внаслідок невиконання рішень національних судів. Рівень виконання рішень судів та інших органів, в Україні залишається вкрай низьким. За даними Міністерства юстиції України, в Україні не виконується 95% рішень Європейського суду з прав людини та близько 70% рішень національних судів.

Після початку повномасштабної війни в Україні загальний показник повернення заборгованості впав до жалюгідних 1,6% – з кожних 10 інвестованих гривень кредитор повертає в середньому тільки 16 копійок. До запровадження воєнного стану цей показник був трішки кращим, проте все одно вражаюче низьким – лише 2,7%. За результатами 2022 року борг щодо судових рішень, виконання яких гарантовано державою, зріс до 6,7 мільярдів гривень.

Сприяє цьому наявність низки заборон та обмежень, які ускладнюють примусове виконання судових рішень щодо певної категорії справ, зокрема недостатньо дієві засоби впливу на боржника; недосконалість порядку доступу до професії приватного виконавця, а також тривала процедура отримання інформації відносно боржника, яка в деякій мірі відбувається у паперовій формі та через недосконалу існуючу інформаційну взаємодію з органами та установами, які є держателями реєстрів, що містять інформацію про боржника та його майно; не розробленість механізмів протидії зловживанню процесуальними правами у виконавчому провадженні; не отримання державним виконавцем статусу процесуально самостійної особи, незалежної від держави та посадових осіб; відсутність ефективної системи мотивації державних виконавців; системні недоліки у взаємодії державних виконавців з іншими державними та недержавними установами тощо.

Попри наявність окреслених проблем, головною детермінантою їх виникнення все ж таки слід вважати відсутність цілеспрямованої, комплексної та послідовної державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та відповідного адміністративно-правового забезпечення її реалізації.

Проблема невиконання судових рішень та рішень інших органів і посадових осіб для України не нова як в теоретичному, так і праксеологічному аспектах, адже важливі аспекти її правового урегулювання досліджувалися багатьма відомими правниками, зокрема слід згадати наукові праці В.Б. Авер'янова, А.М. Авторгова, В.М. Бевзенка, О.І. Безпалової, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, О.Ю. Дрозда, Р.В. Ігоніна, О.В. Ісаєнкова, В.С. Каменкова, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, Є.О. Легези, Д.М. Лук'янця, Р. С. Мельника, Т. П. Мінки, Р.В. Миронюка, О.М. Музичука, А. О. Собакаря, М. М. Тищенко, О.С. Юніна та інших вчених.

Непоодинокими є дослідження, результати яких безпосередньо впливають на розв'язання проблем адміністративно-правового забезпечення організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, серед яких дисертаційні роботи: С.В. Щербак «Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні», О.С. Клименко «Адміністративно-правове регулювання діяльності Державної виконавчої служби щодо примусового виконання рішення майнового характеру», С.О. Якимчук «Виконання судових рішень як частина судового розгляду», Р.В. Ігонін «Організаційно-правові засади діяльності суб'єктів виконавчого провадження», С.П. Корнейчук «Адміністративний примус у діяльності органів примусового виконання рішень судів та інших органів публічної адміністрації», П.В. Макушев «Державна виконавча служба в Україні: адміністративно-правове дослідження», А.С. Зеленов «Виконання судових рішень в адміністративних справах», А.В. П'ятницький «Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень в Україні», Л.В. Крупнова «Система виконавчого провадження в Україні: теоретико-правові та праксеологічні аспекти», І.Г. Француз «Теоретико-правові аспекти примусового виконання судових рішень», В.П. Кононець «Адміністративно-правове забезпечення примусового виконання судових рішень в Україні», Д.В. Смотрич «Процесуально-правові засади виконання судових рішень в адміністративних справах» та ін.

Разом з тим, проблематика державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та відповідного адміністративно-правового забезпечення її реалізації комплексно не досліджувалась. Переважна більшість вчених у своїх доробках або висвітлюють її фрагментарно, або не торкаються зовсім.

Все вищезазначене свідчить про актуальність обраної теми, а також про необхідність дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів на ґрунтовному, монографічному рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на виконання основних положень Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21, Стратегії розвитку органів правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 року № 276/2015, Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722, Пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року № 14-10, а також тем наукових досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

«Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (реєстраційний номер 0118U100436) та «Адміністративно-правові засоби забезпечення публічного порядку в Україні» (реєстраційний номер 0118U100442).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертації полягає у виробленні цілісної концепції реалізації державної політики примусового виконання судових рішень та рішень інших органів із застосуванням комплексного адміністративно-правового інструментарію як результату міжгалузевих процесів в період реформування адміністративного права, формування нових тенденцій щодо його удосконалення.

Згідно з поставленою метою визначено такі основні задачі дослідження:

- окреслити характерні риси адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів;

- здійснити ретроспективний аналіз еволюції формування та розвитку державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів;

- визначити поняття державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та ключові передумови необхідності вжиття заходів її реалізації в сучасних умовах державотворення;

- охарактеризувати джерела правового регулювання державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів та їх адміністративно-правовий зміст;

- виокремити характерні риси, які відрізняють суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів від інших суб'єктів публічної адміністрації;

- з'ясувати місце та роль судового контролю та інших процесуальних засобів забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів;

- визначити гарантії здійснення діяльності державних та приватних виконавців з примусового виконання судових рішень і рішень інших органів;

- вивчити світовий досвід адміністративно-правового забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та запропонувати шляхи його імплементації в Україні;

- виробити конкретні заходи, спрямовані на удосконалення чинного законодавства та практики його реалізації у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Методи дослідження. Для досягнення мети та розв'язання поставлених задач застосовувалися сучасні методи пізнання явищ об'єктивної дійсності, а

також інші спеціальні методи. Сучасні методи наукового дослідження передбачали використання загальнонаукових (системний, конкретно-соціологічний), приватноправових (формально-юридичний, порівняльно-правовий) методів, а також функціонального методу з його категоріями (мета існування явища, способи досягнення мети, особливості формування функцій інституту примусового виконання судових рішень та рішень інших органів для найбільш ефективного досягнення мети).

Центральне місце в дисертаційній роботі займають функціональний та загальноюридичний методи, що дали змогу сформулювати основні поняття та окреслити загальну стратегію наукового дослідження* особливостей адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

Використання історико-правового методу дало змогу здійснити ретроспективний аналіз еволюції формування та розвитку державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, й зокрема визначити конкретні історичні періоди із притаманними їм особливостями діяльності суб'єктів примусового виконання відповідних рішень (підрозділ 1.1).

Крім того, в процесі роботи широко використовувалися прийоми формальної логіки та лексико-граматичного аналізу, за допомогою яких трактувалися юридичні поняття та формулювання (підрозділ 1.2).

Застосування системно-функціонального методу забезпечило визначення та розкриття сутності принципів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (підрозділ 1.2); функціонального призначення системи суб'єктів примусового виконання судових рішень (підрозділ 2.2). Використання функціональних можливостей порівняльно-правового методу дозволило здійснити аналіз порівняльний аналіз зарубіжних моделей примусового виконання судових рішень, на підставі чого виокремлено їх позитивні досягнення та запропоновано шляхи імплементації в Україні (підрозділ 3.2).

Використання статистичного методу дозволило простежити тенденції показників успішності виконання рішень судів та інших органів державними та приватними виконавцями, діяльності органів судової влади та Державної виконавчої служби України у виконавчому провадженні і на цій основі підвищити рівень обґрунтованості теоретичних висновків і практичних рекомендацій.

Нормативною основою роботи є Конституція України, законодавчі акти України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, постанови Верховної Ради, акти Президента і Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: узагальнення результатів діяльності органів Державної виконавчої служби України, статистичні матеріали Державної служби статистики України за 2018-2023 рр., матеріали опублікованої судової практики, у тому числі й практики ЄСПЛ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація

є одним з перших в науці адміністративного права комплексних досліджень підвищення ефективності формування та розвитку державної політики у сфері адміністративно-правового забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. У результаті виконаного дослідження напрацьовано конкретні та дієві пропозиції щодо теоретичних конструкцій і рекомендацій практичного застосування законодавства про виконавче провадження та реалізації державної політики у цій сфері. Основні з них такі:

уперше:

– державну політику у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів визначено як невід’ємну складову внутрішньо-організаційної загальнодержавної політики, специфічну, пріоритетну діяльність держави та її інституцій, що включає систему цілей, пріоритетів, завдань, принципів, напрямів, механізмів її формування та реалізації з метою зменшення кількості невиконаних рішень судів, зменшення кількості звернень до Європейського суду з прав людини у зв’язку з невиконанням або тривалим виконанням рішень національних судів та насамкінець підвищення рівня довіри суспільства до державних інституцій;

– обґрунтовано недоцільність кодифікації законодавства у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, що зумовлено: 1) відсутністю єдиного розуміння як природи виконавчого права, так і змісту нормативно-правового акту, який би на сучасному рівні відбивав всю сутність реальної дійсності виконавчого провадження в межах українського законодавства; 2) комплексним характером виконавчого права, яке регулюється не тільки нормативними актами приватного блоку права, а й публічним правом; 3) надзвичайною «волатильністю» цього законодавства, наявністю величезної кількості нормативних актів підзаконного регулювання, що охопити одночасним регулюванням апріорі неможливо; 4) неможливістю комплексного розв’язання питань примусового виконання судових рішень і рішень інших органів за рахунок лише прийняття одного чи кількох кодифікованих законів, навіть і з дотриманням усіх вимог юридичної техніки; 5) вітчизняною правотворчою та правозастосовною практикою, що передбачають обов’язкову наявність як законів, які закріплюють формальні положення виконавчого провадження, так і підзаконних актів, що дозволяють оперативно реагувати на зміни умов розвитку держави та суспільства, конкретизують та забезпечують практичну реалізацію відповідних норм вказаних законів; 6) реформуванням системи виконавчого провадження в Україні, що супроводжується саме прийняттям нормативних актів, якими доповнюється чинне законодавство;

– обґрунтовано доцільність використання в роботі територіальних органів Державної виконавчої служби інформаційно-аналітичних комплексів відеофіксації з розпізнаванням номерних знаків автотранспортних засобів, що оголошені в розшук відповідно до Закону України «Про виконавче провадження». У зв’язку із цим розроблено Положення про використання комплексу відеофіксації «СТРІЛА» з розпізнаванням номерних знаків автотранспортних засобів, які оголошені в розшук, та методичні рекомендації щодо його застосування;

удосконалено:

– теоретичне розуміння еволюції формування та розвитку державної політики примусового виконання судових рішень і рішень інших органів на підставі ретроспективного аналізу тенденцій діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та інституцій громадянського суспільства, а також особливостей застосування ними інструментів публічного адміністрування, що дало можливість здійснити відповідну періодизацію та виділити історичні періоди. Зазначено, що на всіх етапах становлення української державності розвиток державної політики примусового виконання судових рішень відзначався перманентними змінами в пошуку оптимальної системи органів та осіб примусового виконання, їх адміністративно-правового статусу, гарантій діяльності, застосування заходів примусового виконання рішень, що в підсумку призвело до змішаної системи виконавчого провадження, електронної цифровізації цього процесу (створення Автоматизованої системи виконавчого провадження, Єдиного реєстру боржників та ін.), належного законодавчого забезпечення реформи виконавчого провадження;

– розуміння адміністративно-правового забезпечення державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, що реалізується в межах: нормативної, інституційно-організаційної, функціональної, інструментальної, гарантувальної та адміністративно-примусової складових;

– підходи до класифікації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів, яких запропоновано поділити на тих, що: 1) формують таку політику (Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України); 2) реалізують повноваження щодо організації примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (органи державної виконавчої служби, утворені Міністерством юстиції України в установленому законодавством порядку, приватні виконавці, органи судової влади, інші органи, уповноважені на виконання функцій з примусового виконання таких рішень, у разі їх залучення до виконавчого провадження (органи і підрозділи Національної поліції України, Бюро економічної безпеки, Державної податкової служби України, банки та інші фінансові установи, органи, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, тощо); 3) одночасно формують та реалізують державну правову політику в названій сфері (Міністерство юстиції України);

дістало подальшого розвитку:

– характеристика принципів реалізації державної політики у сфері примусового виконання рішень судів та інших органів, до яких запропоновано додати принципи: варіативності організаційних моделей виконавчого провадження; конкуруючої компетенції різних органів примусового виконання судових рішень і рішень інших органів; відновлення платоспроможності боржника; пріоритетності рівня професійної підготовки та досвіду правозастосовної практики у вирішенні кадрових питань; публічного характеру

застосування норм виконавчого провадження; недоцільності переважного застосування під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів у механізмі правового регулювання виконавчого провадження актів підзаконного нормативно-правового регулювання; пропорційності обсягу вимог стягувача та заходів примусового виконання; гарантування можливості примусового виконання винесеного судового акта, що є запорукою ефективності правосуддя; недоторканості особи боржника, через який у процесі стягнення боргів та виконавчого провадження боржник наділяється певними гарантіями, які захищають його особисті, громадянські та конституційні права; поєднання галузевої та територіальної організації примусового виконання судових рішень та рішень інших органів; забезпечення процедурної справедливості виконавчого провадження; обов'язку публічної влади щодо прийнятих рішень, дій та бездіяльності; забезпечення підконтрольності як обов'язкового внутрішнього, зовнішнього та судового контролю за діяльністю публічної влади у сфері примусового виконання рішень судів та інших органів; забезпечення високих етичних стандартів надання публічних послуг та якості самих послуг; забезпечення безперервності взаємодії між судом, суб'єктом виконання судових рішень та учасниками виконавчого провадження; пропорційності розподілу стягуваних сум стягувачами або справедливості задоволення виконавчих приписів;

– з'ясування переліку функцій органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, до яких віднесено функції: 1) відновного правосуддя; 2) соціального спрямування виконавчого провадження; 3) охорони порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави; 4) карального характеру; 5) економічності, що полягає у відновленні економічної стабільності фізичних та юридичних осіб, а також держави;

– характеристика судового контролю як інструменту реалізації державної політики забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, ефективного здійснення якого є одним із засобів юридичного захисту сторін виконавчого провадження, адже такий контроль передбачає, зокрема, можливість здійснення певних процесуальних дій у виконавчому провадженні лише з дозволу суду, розгляд судом скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби й позовів, що виникають з відносин щодо примусового виконання судових рішень;

– обґрунтування шляхів вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики примусового виконання судових рішень і рішень інших органів з урахуванням норм міжнародного права та позитивного зарубіжного досвіду.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання в:

– *науковій діяльності* – як основи для напрацювання дієвих пропозицій і рекомендацій щодо розв'язання проблем ефективного адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового

виконання судових рішень і рішень інших органів (акт впровадження в наукову діяльність Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 12.11.2024 року);

– *законотворчій діяльності* – сформульовані у дисертації наукові висновки, пропозиції та рекомендації можуть стати підґрунтям для внесення змін і доповнень до чинного законодавства у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів;

– *практичній діяльності* – використання одержаних результатів дозволить забезпечити уніфікацію статусу державних та приватних виконавців, покращити практичну діяльність суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (акт впровадження в практичну діяльність Управління примусового виконання рішень у Дніпропетровській області Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) від 05.11.2024 року);

– *освітній діяльності* – знайшли застосування при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Адміністративний процес», а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із даних дисциплін (акт впровадження в освітній процес Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 12.11.2024 року).

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення та висновки, узагальнені та сформульовані у дисертації, оприлюднювалися на науково-практичних конференціях: «Консолідація правової системи, як шлях до зміцнення державотворення» (м. Київ, 24.11.2022 року), «Євроінтеграційні вектори реформ у сфері публічного адміністрування» (м. Харків, 17.05.2023 року), «Актуальні питання адміністративного права та процесу» (м. Кропивницький, 02.12.2022 року), «Актуальні питання адміністративного права та процесу» (м. Кропивницький, 01.12.2023 року), «Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції» (м. Запоріжжя, 16.05.2024 року).

Публікації. Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у десяти наукових публікаціях, п'ять з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із основної частини (вступу, трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 242 сторінки, з яких 196 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається із 259 найменувань, додатки викладено на 18 сторінках.

Список публікацій здобувача за темою дисертації, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Більчук О.А. Сутність, зміст та основні напрями реалізації державної політики України у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету*

внутрішніх справ. 2023. Спеціальний випуск № 2. С. 269-275.

2. Більчук О.А. Становлення та розвиток державної політики України у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів: історико-правовий екскурс. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4. С. 262-268.

3. Більчук О.А. Судовий контроль як засіб забезпечення реалізації державної політики України у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Випуск 5. С. 167-172.

4. Більчук О.А. Зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів: напрями та моделі запозичення для України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 318-321.

5. Більчук О.А. Значення норм адміністративного законодавства в реалізації державної політики України щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. *Центрально-український вісник права та публічного управління*. Випуск / Issue 4, 2023. URL: <https://cuj.dnuvs.ukr.education/index.php/cuj/article/view/29>

6. Більчук О.А. Досвід США щодо адміністративно-правового забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. *Консолідація правової системи, як шлях до зміцнення державотворення: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції*. К.: ДУІТ, 2022. С. 204-208.

7. Більчук О.А. Виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. *Євроінтеграційні вектори реформ у сфері публічного адміністрування: збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 17 травня 2023 року). Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Друкарня Мадрид, 2023. С. 185-191.

8. Більчук О.А. Судовий контроль як засіб забезпечення примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. *Актуальні питання адміністративного права та процесу: матеріали всеукраїнської наукової конференції молодих вчених* (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 02 грудня 2022 року). Кропивницький, 2022. С. 20-22.

9. Більчук О.А. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та їх характерні ознаки. *Актуальні питання адміністративного права та процесу: IX Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених* (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 01 грудня 2023 року). Кропивницький, 2023. С. 14-17.

10. Більчук О.А. До питання про гарантії здійснення діяльності державних та приватних виконавців з примусового виконання судових рішень і рішень інших органів. *Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції* : матеріали Міжнародного науково-практичного конгресу у 2 частинах. Частина 2 (м. Запоріжжя, 16 травня 2024 року) / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. С. 19-21.

Характеристика особистості здобувача. Більчук Олександр Андрійович, 1988 року народження, у 2009 році закінчив Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого і отримав базову вищу освіту за напрямом підготовки «Право» та здобув кваліфікацію бакалавра юриста, у 2010 році закінчив Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого і отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію юриста, у 2012 році закінчив ТОВ «Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля» за спеціальністю «Економіка підприємства» та отримав кваліфікацію спеціаліст з підприємства, у 2020 році закінчив Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» та отримав ступінь вищої освіти «Магістр». З травня 2011 року працював на посадах державного виконавця Бабушкінського відділу державної виконавчої служби Дніпропетровського міського управління юстиції Головного управління юстиції у Дніпропетровській області, державного виконавця та заступника начальника Самарського відділу державної виконавчої служби Дніпропетровського міського управління юстиції Головного управління юстиції у Дніпропетровській області, заступника начальника Красногвардійського відділу державної виконавчої служби Дніпропетровського міського управління юстиції Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області, заступника начальника Красногвардійського відділу державної виконавчої служби міста Дніпра Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області, начальника Солонянського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області, заступника начальника міжрегіонального управління - начальника Управління забезпечення примусового виконання рішень у Дніпропетровській області Південного-Східного міжрегіонального управління міністерства юстиції (м. Дніпро), з грудня 2022 року і по теперішній час працює заступником начальника міжрегіонального управління – начальником Управління забезпечення примусового виконання рішень у Дніпропетровській області Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса).

З 2021 року і дотепер – аспірант кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Освітньо-наукову програму підготовки на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» завершив у вересні 2024 року.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Більчука О.А. і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Більчука Олександра Андрійовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Більчука Олександра Андрійовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення реалізації державної політики у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п.п. 10, 11 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

3. Рекомендувати Більчуку Олександрю Андрійовичу звернутись до Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ із заявою щодо утворення разової спеціалізованої вченої ради.

Голова засідання:

**Професор кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

21.11.2024

Борис ЛОГВИНЕНКО